

Vlaams
Parlement

ingediend op **556** (2020-2021) – Nr. 2
29 maart 2021 (2020-2021)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking
en Toerisme
uitgebracht door Philippe Muyters

over het voorstel van resolutie

van Bruno Tobback, Ludwig Vandenhove en Annick Lambrecht

over extra voorwaarden
voor de ratificatie van het handelsakkoord
tussen de EU en Mercosur

Samenstelling van de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme:

Voorzitter: Cathy Coudyser.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Maarten De Veuster, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Karl Vanlouwe;
Johan Deckmyn, Carmen Ryheul, Kristof Slagmulder;
Karin Brouwers, Vera Jans;
Gwendolyn Rutten, Emmily Talpe;
Björn Rzoska, Tine Van den Brande;
Annick Lambrecht.

Plaatsvervangers:

Maaïke De Vreese, Andries Gryffroy, Sofie Joosen, Steven Vandeput, Manuela Van Werde;
Adeline Blancquaert, Stefaan Sintobin, Anke Van dermeersch;
Martine Fournier, Orry Van de Wauwer;
Marino Keulen, Bart Tommelein;
Chris Steenwegen, Jeremie Vaneeckhout;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

Documenten in het dossier:

556 (2020-2021) – Nr. 1: Voorstel van resolutie

INHOUD

I.	Toelichtingen	4
1.	Toelichting door Rupert Schlegelmilch	4
2.	Toelichting door Claire Tillekaerts.....	6
3.	Toelichting door Hendrik Vandamme	8
4.	Toelichting door Kevin Verbelen	10
5.	Toelichting door Caroline Ven	12
6.	Toelichting door Nadia Lapage	12
7.	Toelichting door Marc Maes	14
II.	Vragen van de leden	16
1.	Tussenkomst van Philippe Muyters	16
2.	Tussenkomst van Johan Deckmyn	16
3.	Tussenkomst van Gwendolyn Rutten	16
4.	Tussenkomst van Vera Jans	17
5.	Tussenkomst van Ludwig Vandenhove	17
III.	Eerste antwoordronde	18
1.	Antwoord van Rupert Schlegelmilch.....	18
IV.	Vragen van de leden	19
1.	Tussenkomst van Philippe Muyters	19
2.	Tussenkomst van Johan Deckmyn	19
3.	Tussenkomst van Bart Dochy	20
4.	Tussenkomst van Björn Rzoska.....	20
5.	Tussenkomst van Gwendolyn Rutten	21
6.	Tussenkomst van Ludwig Vandenhove	21
7.	Tussenkomst van Sofie Joosen	22
8.	Tussenkomst van Karin Brouwers.....	22
9.	Tussenkomst van Bart Tommelein.....	23
V.	Tweede antwoordronde	23
1.	Antwoord van Marc Maes	23
2.	Antwoord van Nadia Lapage	24
3.	Antwoord van Caroline Ven	25
4.	Antwoord van Kevin Verbelen	25
5.	Antwoord van Hendrik Vandamme	26
6.	Antwoord van Claire Tillekaerts.....	27
	Gebruikte afkortingen.....	29
	Bijlagen: zie dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

Naar aanleiding van de agendering van het voorstel van resolutie over extra voorwaarden voor de ratificatie van het handelsakkoord tussen de EU en Mercosur (zie *Parl.St.* VI. Parl. 2020-21, nr. 556/1) op 23 februari 2021, heeft de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme beslist om een aantal belanghebbenden uit te nodigen om hun standpunt over het handelsverdrag tussen de EU en Mercosur toe te lichten in een hoorzitting. Daarnaast werd aan een aantal actoren gevraagd hun standpunt in een schriftelijk advies te formuleren.

Hiervoor werden twee hoorzittingen georganiseerd. De eerste hoorzitting vond plaats op 2 maart 2021, de tweede op 9 maart 2021.

Op de hoorzitting van 2 maart kwamen de volgende sprekers het standpunt van hun organisatie toelichten:

- Rupert Schlegelmilch, waarnemend adjunct-directeur-generaal DG Trade van de Europese Commissie;
- Claire Tillekaerts, CEO Flanders Investment and Trade (FIT);
- Hendrik Vandamme, voorzitter Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij (SALV);
- Kevin Verbelen, expert Internationale Handel Agoria;
- Caroline Ven, CEO pharma.be;
- Nadia Lapage, secretaris-generaal Fevia Vlaanderen;
- Marc Maes, beleidsmedewerker Handel 11.11.11.

Hendrik Vandamme, Kevin Verbelen, Caroline Ven en Nadia Lapage gebruikten tijdens hun toelichting een presentatie (bijlagen 1, 2, 3 en 4). De SALV, Agoria en 11.11.11 bezorgden bovendien een schriftelijk advies (bijlagen 5, 6 en 7). Boerenforum bezorgde eveneens een schriftelijk advies (bijlage 8).

De presentaties zijn terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

De leden van de Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie, de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid en de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie waren uitgenodigd op de hoorzitting.

I. Toelichtingen

1. Toelichting door Rupert Schlegelmilch

*Rupert Schlegelmilch*¹, waarnemend adjunct-directeur-generaal DG Trade van de Europese Commissie, bedankt de commissieleden voor de uitnodiging. Het geeft hem de kans om toe te lichten waarom de Europese Commissie het handelsakkoord met Mercosur een goed akkoord vindt.

Het handelsakkoord is in de eerste plaats belangrijk op economisch vlak. Mercosur is een van de grote groeiregio's in de wereldeconomie en vertegenwoordigt een markt van maar liefst 260 miljoen consumenten. Tot op heden is die markt relatief gesloten en er gelden hoge invoertarieven, soms tot wel 30 procent. Dankzij het handelsakkoord zouden die grotendeels wegvallen, wat de export vanuit de EU een besparing zou opleveren van 4 miljard euro per jaar. Dat bedrag ligt vier keer hoger dan de besparing, gerealiseerd door het handelsakkoord tussen de EU en Japan, en acht keer hoger dan de besparing gerealiseerd dankzij het handelsakkoord met Canada. Economisch gezien heeft Europa dus enkel te winnen bij het handelsakkoord met Mercosur.

¹ Rupert Schlegelmilch houdt zijn presentatie in het Engels.

Specifiek voor België is berekend dat het lot van zo'n 37.000 werknemers en 1600 bedrijven, voornamelijk kmo's, direct afhangt van de export naar de Mercosur-landen. Alles samen exporteert België jaarlijks voor ongeveer 5 miljard euro naar Mercosur, waarmee de regio op de achtste plaats komt van de Belgische handelspartners.

Het handelsakkoord biedt ook strategische voordelen. De EU en de Mercosur-landen hebben historisch sterke banden. Dankzij het handelsakkoord kan de EU die banden aanhalen en versterken, om daar in de toekomst op verder te bouwen. De EU heeft als het ware een first mover advantage, een kans die ze echt niet mag laten liggen. Doet ze dat wel, dan staan er onmiddellijk andere landen klaar om haar plaats in te nemen in de regio, en die eisen niet per se even hoge voorwaarden als de EU.

Hoewel de economische en strategische voordelen overduidelijk zijn, ligt het handelsakkoord met Mercosur in veel landen moeilijk. Vooral de import van landbouwproducten vanuit de regio roept controverse op, al is die volgens Rupert Schlegelmilch toch wat overdreven: slechts 1 procent van de import van rundvlees, gevogelte of ethanol, producten die in het kader van het verdrag vaak genoemd worden, komt uit Mercosur. De Europese landbouwsector heeft bovendien alle baat bij een verdrag, want voor heel wat landbouwproducten is de EU 's werelds grootste exporteur. Een handelsakkoord met een markt als Mercosur kan die positie alleen maar versterken.

Specifiek voor rundvlees zijn er in het akkoord heel wat waarborgen ingebouwd, voor als de markt ooit verstoord zou raken. Zo kan de EU bij een marktverstoring hogere invoertarieven opleggen en is afgesproken dat er ondersteuning kan komen via het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid.

Ook de milieubeweging is tegen het akkoord gekant. Rupert Schlegelmilch benadrukt dat de Europese Commissie zich ertoe verbindt om haar handelsakkoorden in overeenstemming te brengen met de doelstellingen inzake de groene economie en de transitie daarnaartoe. Het handelsakkoord met Mercosur bevat zeer sterke bepalingen over de implementatie en naleving van internationale akkoorden, waaronder het Klimaatakkoord van Parijs. Daarnaast opent het handelsakkoord een nieuwe markt voor groene goederen, diensten en investeringen, wat de ecologische voetafdruk van de Mercosur-landen, die per capita al heel wat lager ligt dan in de EU, nog zal verlagen.

De Europese Commissie beseft echter dat er meer moet gebeuren. Er zijn uitgebreide contacten tussen de Europese Commissie, Mercosur en ook Brazilië om duidelijk te maken dat de situatie ter plaatse, vooral dan in het Amazonegebied, moet verbeteren alvorens het handelsakkoord geratificeerd kan worden. De Europese Commissie beoogt op die manier een zogenoemde pre-implementatie, en bijgevolg meer waarborgen inzake de sterke milieubepalingen die in het akkoord zijn opgenomen.

Daarnaast plant de EU ook unilaterale maatregelen. Zo zal ze de Timber Regulation herbekijken om te garanderen dat geïmporteerd hout geen product is van ontbossing. De Europese Commissie dient daarvoor midden 2021 een voorstel in.

Binnen de Europese Commissie wordt ook gepraat over de verplichte due diligence inzake milieu en mensenrechten. Dat laatste is niet onbelangrijk, omdat er vooral in Brazilië sprake zou zijn van mensenrechtenschendingen ten opzichte van de inheemse bevolking daar. Het TSD-hoofdstuk (Trade and Sustainable Development) in het akkoord biedt in dat licht plaats aan de burgermaatschappij – civil society organisations – om toezicht te houden op de bepalingen in dat hoofdstuk en de handelspartners op hun verantwoordelijkheden te wijzen.

Al die zaken wil de Europese Commissie op tafel leggen om bijkomende waarborgen af te dwingen van Mercosur. Hoe alles vorm moeten krijgen, is echter nog niet duidelijk, want het is zeker niet de bedoeling om de onderhandelingen volledig te heropenen, niet alleen omdat het al twintig jaar geduurd heeft om tot een akkoord te komen, maar ook omdat Mercosur dan zelf misschien ook bijkomende eisen zal stellen. Het enige doel is om meer en sterkere garanties te krijgen dat Mercosur de verbintenissen die al in het handelsakkoord staan, ook effectief zal implementeren. De Europese Commissie hoopt daaraan te werken in samenspraak met de Europese lidstaten en alle belanghebbenden.

Sowieso is een akkoord, met alle mogelijke tekortkomingen, beter dan helemaal geen akkoord. Dankzij het akkoord krijgt de burgermaatschappij een platform om in dialoog te treden en heeft de EU ook de mogelijkheid om via een geschillenregeling juridische stappen te nemen bij eventuele schendingen. Als de EU dit akkoord niet zou sluiten, dan, zo herhaalt Rupert Schlegelmilch, staan er genoeg andere mogelijke handelspartners klaar die een akkoord willen sluiten met de Mercosur-landen, maar dan meestal niet met de uitgebreide bepalingen over milieu- en sociale bescherming die de EU wel opneemt.

2. Toelichting door Claire Tillekaerts

Claire Tillekaerts, CEO van FIT (Flanders Investment and Trade), start haar toelichting met een passage uit het regeerakkoord en de beleidsnota van minister-president Jan Jambon (zie *Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 122/1), waarin staat dat Vlaanderen de Europese Commissie steunt bij het afsluiten van ambitieuze en evenwichtige handelsakkoorden die nieuwe markten aanboren, een gelijk speelveld nastreven en ambitieuze hoofdstukken bevatten inzake duurzame ontwikkeling. Het is op basis van dat uitgangspunt dat het voorliggende akkoord geëvalueerd wordt, om dan te leiden tot een finaal standpunt van de Vlaamse Regering. FIT is betrokken bij die analyse en bekijkt vooral hoe het akkoord een instrument kan zijn om Vlaamse bedrijven bij te staan bij het exporteren en internationaliseren, om buitenlandse investeringen aan te trekken en om buitenlandse kopers in contact te brengen met Vlaamse producten en diensten.

Bij de analyse speelt cijfermateriaal een belangrijke rol. Mercosur vertegenwoordigt een markt van 260 miljoen consumenten, in 2020 goed voor 2,2 procent van het mondiale bbp. Daarmee vormt het blok de negende economie van de wereld. Tussen Vlaanderen en de Mercosur-landen is er slechts een bescheiden relatie, maar die is de laatste jaren wel zeer sterk gegroeid: tussen 2002 en 2019 is de Vlaamse export met Mercosur gestegen met 265 procent, is het aandeel van Mercosur in de totale Vlaamse export verdubbeld tot 0,88 procent en vormde Vlaanderen een handelstekort van 1 miljard euro om naar een handelsoverschot van bijna 160 miljoen euro. In de eerste elf maanden van coronajaar 2020 lag de handel met Mercosur bovendien opmerkelijk boven het Vlaamse gemiddelde. Binnen België is het trouwens vooral Vlaanderen dat handel voert met de desbetreffende landen: in 2020 nam Vlaanderen 83,35 procent van de totale Belgische handel met de regio voor zijn rekening.

Uit bovenstaande cijfers leidt FIT af dat Mercosur een markt is met een belangrijk economisch potentieel voor Vlaanderen. Een akkoord met het handelsblok zou Vlaanderen toelaten om de bestaande handelsrelaties te verdiepen en uit te breiden en zou exporteurs ook de kans bieden om hun afzetmarkten te differentiëren en zo hun risico te spreiden, niet onbelangrijk in een context van economisch herstel. Dankzij de voorziene tariefverlagingen zouden Vlaamse exporteurs op termijn 80 procent of 227 miljoen euro minder invoerrechten betalen. Het akkoord bevat daarnaast douane- en handelsfaciliteringsprovisies en sanitaire en fytosanitaire maatregelen, en zou een aantal technische handelsbelemmeringen wegnemen, wat de handelstoegang significant zou moeten verbeteren.

FIT ziet in de eerste plaats kansen voor de toelevering aan de landbouw. Binnen Mercosur is er grote interesse voor veevoederadditieven, veterinaire farmaceutica, technologie voor het beheer en de bescherming van gewassen, plantbiotechnologie en landbouwuitrusting. Voor al die productgroepen voorziet het handelsakkoord in een verlaging van de invoerrechten. Ook de voedingssector zal van het akkoord kunnen profiteren. Er is nu eenmaal overal vraag naar kwalitatieve nicheproducten, zeker binnen Mercosur. Het akkoord bevat tariefverlagingen voor diepgevroren aardappelproducten, bier, koekjes, chocolade, vetten en oliën, melkpoeder en vers fruit. Binnen de medische sector, ten slotte, liggen er kansen op het vlak van medicijnen, medische uitrusting en nicheproducten die niet op de lokale markt te vinden zijn.

Dankzij het akkoord zouden Vlaamse bedrijven, kmo's inclusief, ook een betere toegang moeten krijgen tot openbare aanbestedingen van nationale en regionale overheden, vooral dan binnen de bouw-, infrastructuur-, milieu- of energiesector. De Mercosur-landen zouden daartoe transparante procedures hanteren, aanbestedingen centraal aanmelden en beroepsprocedures minder partijdig maken.

Binnen de Mercosur-landen zouden specifieke diensten geliberaliseerd worden om zo de toegang van Europese bedrijven tot die markten te vergroten. Het gaat om telecom, post- en financiële diensten, e-commerce, vervoer en digitale handel. Ook de markt van het internationale maritiem transport zou toegankelijker worden.

Ten slotte zijn er kansen weggelegd op het vlak van logistiek, machines en uitrusting, en hightech in de brede zin van het woord.

De vele kansen die het vrijhandelsakkoord biedt, zijn natuurlijk nog maar een eerste stap; economische actoren moeten er ook van gebruikmaken. FIT stelt vast dat bedrijven, vooral kmo's dan, de voordelen van handelsakkoorden nog te weinig inzien. Vlaanderen steunt de Europese Commissie dan ook in haar streven naar een sterkere implementatie van vrijhandelsakkoorden. Daarop voortbouwend werkte FIT in 2020 zelf een implementatiestrategie uit. FIT publiceert regelmatig handelsvoorstellen en marktstudies en organiseert ook gerichte sectorale evenementen om de handelsakkoorden en de kansen daarin onder de aandacht te brengen. Daarbij legt FIT sinds kort een sterke nadruk op het handelsakkoord met Mercosur. In dat opzicht is het een goede zaak dat het handelsakkoord specifieke maatregelen bevat ter ondersteuning van kmo's, met als spil een centrale website waarop elke partij informatieoverzichten moet plaatsen. Met de Acces2Markets-tool ontwikkelt de Europese Commissie ook specifieke toepassingen om bedrijven wegwijs te maken op buitenlandse markten.

Naast de verwachte toename van de handel ziet FIT in het handelsverdrag ook een mogelijke toename van het grensoverschrijdend verkeer van personen voor zakelijke doeleinden, onder andere dankzij een kader voor de erkenning van professionele kwalificaties. Hierdoor zullen managers en specialisten gemakkelijker kunnen circuleren naar filialen in Mercosur en vice versa.

De hoop is verder dat er zich steeds meer bedrijven uit Mercosur in Vlaanderen zullen vestigen. Dankzij het handelsakkoord vallen enkele drempels om te investeren in Vlaanderen weg, wat het bilaterale kapitaalverkeer in de hand moet werken en investeringen moet aantrekken. Dat de EU het eerste handelsblok is dat een akkoord sluit met Mercosur – het first mover advantage – kan dat effect alleen maar versterken. Dat geldt trouwens in beide richtingen: de 170 Vlaamse bedrijven die een filiaal of aandeel hebben in een bedrijf in een van de vier Mercosur-landen, zullen het akkoord kunnen gebruiken om hun handelsrelaties verder uit te bouwen.

De mondialisering stelt Vlaamse bedrijven en kmo's voor enorme uitdagingen, des te meer omdat Vlaanderen een zeer open economie is – 35 procent van de Vlaamse

tewerkstelling is exportgerelateerd, goed voor 850.000 jobs. Een ambitieus en open Europees handelsbeleid kan Vlaanderen helpen door markten te openen, diversificatie te stimuleren, opportuniteiten te creëren, invoertarieven te verlagen, een gelijk speelveld te vrijwaren en de consument te beschermen. En het beste kader daarvoor is een vrijhandelsakkoord, niet het minst omdat het rechtszekerheid biedt.

FIT is natuurlijk niet blind voor de bredere maatschappelijke context. Sterke arbeidsrechten en milieubescherming zijn van cruciaal belang. Maar de evaluatie dient te gebeuren op basis van het geheel. Het akkoord bevat heel wat engagementen voor duurzame ontwikkeling en biedt platformen om in dialoog te treden. Zonder het handelsakkoord zou daar geen sprake van zijn, wat sowieso slechter is. FIT werkt ook zelf aan duurzaam ondernemen en biedt met de Sustatool en het Sustapaspoort een kader voor bedrijven om hun bedrijfsvoering en handeldrijven duurzamer te maken. Los van het puur economische is er dus bijzonder veel aandacht voor duurzaamheid.

3. Toelichting door Hendrik Vandamme

Hendrik Vandamme licht het advies van de SALV (Strategische Adviesraad Landbouw en Visserij) over het handelsakkoord met Mercosur toe, maar staat eerst even stil bij de manier waarop dat tot stand gekomen is. De SALV is een heterogene instelling, waarin de land- en tuinbouw- en de visserijsector weliswaar sterk vertegenwoordigd zijn, maar waarin ook plaats is voor vertegenwoordigers van de toelevering aan de landbouwsector, de verwerkings- en voedingsindustrie, wetenschappelijke instellingen, ngo's, het onderwijs en consumenten. Dat leidt logischerwijs soms tot pittige discussies om tot een gedragen advies te komen, zeker over een dossier als dat van het handelsakkoord met Mercosur.

Het advies van de SALV is gebaseerd op studies en analyses die de voorbije twee decennia opgesteld zijn over het akkoord. De adviesraad focust daarbij op de mogelijke economische impact op landbouwsectoren die een toegenomen druk zouden kunnen ervaren vanuit Mercosur, zoals de rundvlees-, pluimvee- en de suikersector, maar staat ook stil bij de opportuniteiten die het handelsakkoord biedt.

Wat eerst en vooral de mogelijke economische impact betreft, zou er tegen 2030 sprake zijn van een recurrent verlies, een handelstekort van 1,4 tot 1,5 miljard euro. De Europese Commissie maakt in haar communicatie gewag van een compensatiefonds van 1 miljard euro, wat dus waarschijnlijk niet zal volstaan.

Analyses tonen duidelijk aan dat het akkoord zou leiden tot een verdere ontbossing in de Mercosur-landen, om onder meer plaats te maken voor de productie van grondstoffen voor rundveebedrijven. De Europese Commissie spreekt van een beperkte impact, maar studies geven aan dat de huidige tekst te weinig waarborgen bevat om dat ook waar te maken, om de impact met andere woorden beperkt te houden.

Inzake klimaat stelt de Europese Commissie dat de extra uitstoot van broeikasgasen in de Mercosur-landen gecompenseerd zal worden door een verminderde uitstoot in de EU, maar ook dat spreken analisten tegen. De CO₂-uitstoot voor de productie van 1 kilogram rundvlees in Brazilië ligt bijvoorbeeld meer dan dubbel zo hoog als in Europa.

Voorts kijkt de SALV, samen met de ngo's, met een bezorgde blik naar thema's als biodiversiteit, volksgezondheid, sociale conflicten en mensenrechten. Zeker in groot-schalige bedrijven in bepaalde regio's verdienen die thema's serieuze aandacht.

Een van de heetste hangijzers is het gelijke speelveld tussen de EU en Mercosur. De EU hanteert vrij strenge interne standaarden; 90 procent van de totale interne

productie gebeurt onder gecontroleerde omstandigheden, op basis van officiële sectorguides, standaarden of lastenboeken. In Mercosur gebeurt slechts 10 procent van de productie onder gecontroleerde omstandigheden. De standaarden liggen dus zeker niet even hoog. De SALV erkent in zijn advies dat er nood is aan evenwichtige handelsakkoorden en dat de landbouwsector moet kunnen profiteren van de opportuniteiten die er zijn, in beide richtingen, maar dat mag het eigen voedselsysteem en het eigen landbouwbeleid niet onder druk zetten, zeker inzake voedselveiligheid, maar ook inzake de verduurzaming die in Europa is ingezet. Een gelijk speelveld is cruciaal, wil Europa zijn inspanningen inzake voedselveiligheid en verduurzaming niet tenietdoen. Europa mag niet de landbouw importeren die het zelf niet wil.

De SALV vraagt dan ook om extra aandacht te hebben voor de inherente kwetsbaarheden van de landbouwsector en om zeker geen structurele systeemfouten in het handelsakkoord in te bouwen. De rundvlees-, pluimvee- en suikersector doen volgens het SALV-advies in dat opzicht disproportionele toegiften. Het handelsakkoord dreigt de drempels om in te voeren in dergelijke mate te verlagen, dat er bijna sprake is van concurrentievervalsing.

De SALV ziet ook enkele ongerijmdheden tussen de tekst van het handelsakkoord enerzijds en Europese ambities en de Green Deal anderzijds. Dat geldt onder andere voor de eerder aangehaalde verduurzamingsstrategie binnen het landbouw- en visserijbeleid, maar ook voor initiatieven rond ontbossing: aan de ene kant vraagt de EU aan haar lidstaten om bestaande bossen te behouden en zelfs bossen aan te planten, aan de andere kant sluit ze een handelsakkoord dat ontbossing in het Amazonegebied zou kunnen doen toenemen.

Ook op Belgisch en Vlaams niveau zijn er initiatieven genomen die door het akkoord in gedrang zouden kunnen komen. Zo heeft België, samen met een aantal andere EU-lidstaten, de Amsterdam Declaration Partnership ondertekend, dat handelt over ontbossing en geïmporteerde ontbossing. Vlaanderen heeft dan weer initiatieven ontwikkeld in verband met de import van soja voor veevoeder – de eiwitstrategie – en heeft met Vizier 2030 ook een strategie uitgewerkt inzake biodiversiteit, leefmilieu en klimaat. Dat alles moet gevrijwaard blijven.

Het bovenstaande indachtig, neemt de Vlaamse landbouwsector een eerder defensieve houding aan ten opzichte van het handelsakkoord met Mercosur. Toch erkent de SALV dat het akkoord ook opportuniteiten biedt voor een aantal deelsectoren binnen de landbouwsector. Zoals Claire Tillekaerts aanhaalde, is Mercosur potentieel een zeer grote consumentenmarkt, waar de agrovoedingssector zeker van zou kunnen profiteren.

Maar dat neemt niet weg dat er grote aandacht moet gaan naar de producten die Europa binnenkomen en dat er gezocht moet worden naar een gezond evenwicht, wat er met de huidige tekst nog niet is. Bij de SALV leeft een beetje het gevoel dat men tijdens het ruime onderhandelingsproces vooral gezocht heeft naar een evenwicht tussen de sectoren, niet binnen de sectoren. De rundvlees-, pluimvee- en suikersector zijn in dat hele proces wat verworden tot de pasmunt, en om die reden vindt de SALV het voorliggende akkoord niet verdedigbaar, althans niet wat die sectoren betreft.

De SALV vraagt om te zoeken naar een handelsakkoord 'nieuwe stijl', waarbij meer dan vandaag rekening gehouden wordt met duurzame productiemethoden en waarbij men zoekt naar mogelijkheden om zowel de land- en tuinbouwsector als de visserijsector een verdienmodel te laten genereren. Het ongelijke speelveld moet weggewerkt worden en het gehele productieproces van land- en tuinbouwproducten moet in rekening gebracht worden, zoals dat in Europa veel meer het geval is met de 'farm to fork'-strategie; de focus mag met andere woorden niet

enkel op het eindproduct liggen. De voorwaarden in het akkoord moeten bovendien op regelmatige basis aan een actualisering worden onderworpen, vooral dan met het oog op verschuivende maatschappelijke eisen en de ontwikkeling van innovatieve technieken. Dat laatste biedt trouwens ook voordelen voor de Mercosur-landen: innovatie kan gedeeld worden, zodat de ene partij kan meesurfen op het succes van de andere.

De SALV raadt ook aan om een deftig monitoringsysteem uit te werken om de economische en ecologische gevolgen van handelsakkoorden goed op te kunnen volgen, zowel voor de landbouw als de visserij, en dat op Vlaams niveau en op Europees niveau. De EU sluit akkoord na akkoord; het is nodig om de effecten daarvan, ook cumulatief, in het oog te houden.

Hendrik Vandamme heeft opgevangen dat er een arbitragesysteem zou kunnen worden uitgewerkt en dat er een beoordelingscommissie zou komen, maar het is nog niet duidelijk in welke mate alle afspraken binnen het handelsakkoord ook bindend zullen zijn. Als de EU echt het eerste klimaatneutrale continent wil worden, dan zullen alle bepalingen inzake klimaat, milieu en duurzame productie in elk geval bindend moeten worden, ook al omdat Europese producenten wel al die inspanningen moeten leveren. Als er in dat kader overigens sprake is van labels, dan is een goede opvolging cruciaal om te garanderen dat alle voorwaarden op het terrein vervuld worden.

Samen met enkele andere leden binnen de SALV, stelt Hendrik Vandamme zich vragen bij het respect voor de mensenrechten en arbeidsomstandigheden in de Mercosur-landen, al is dat een aspect dat Marc Maes van 11.11.11 waarschijnlijk nog beter zal kunnen toelichten.

De SALV vraagt voorts om op te letten voor achterpoortjes, want uit ervaringen met het akkoord tussen de EU en Oekraïne is gebleken dat er mogelijkheden zijn om bepaalde afspraken of quota te omzeilen.

Ook vraagt de SALV zich af of het voorgestelde compensatiefonds van 1 miljard euro wel toereikend zal zijn. Als de Europese Commissie beslist om dat bedrag te voorzien en zelfs te verhogen, dan moet de Vlaamse overheid er ook voor zorgen dat een deel daarvan naar Vlaanderen komt, ter compensatie van de getroffen sectoren.

Een voorlaatste punt betreft het responsabiliseren van de ketenschakels in de voedingsverwerkende industrie en de consument. Bedrijven moeten in hun aankoopbeleid de verantwoordelijkheid nemen om enkel duurzame producten aan te kopen, moeten nagaan of die met respect voor de mensenrechten en in degelijke omstandigheden zijn geproduceerd, en moeten ook transparant communiceren naar hun consumenten, zodat ook zij de juiste keuzes kunnen maken. Bedrijven zouden daarnaast actief moeten communiceren over de kwaliteit van de Vlaamse landbouwproducten.

De SALV kijkt ten slotte ook vooruit. De Vlaamse overheid zou moeten streven naar internationale handelsakkoorden die volledig in lijn liggen met de meest recente communicatie van de EU over haar handelsstrategie. Handelsakkoorden moeten gezien worden als kansen om het mondiale voedselbeleid, handelspartner per handelspartner, te verduurzamen, sneller dan vandaag al gebeurt. Handelsakkoorden vormen daartoe het uitgelezen instrument.

4. Toelichting door Kevin Verbelen

Kevin Verbelen is expert internationale handel en bedrijfsjurist bij Agoria en hij licht toe waarom Agoria voorstander is van dit akkoord. Agoria Vlaanderen telt

1356 leden, waarvan 80 procent kmo's zijn. Samen stellen deze leden 210.000 mensen te werk in Vlaanderen. De technologiesector staat ook voor 30 procent van de totale Vlaamse export en vertegenwoordigt eveneens 30 procent van alle investeringen in innovatie in Vlaanderen. Agoria haalt drie redenen aan om zich voor het akkoord met Mercosur uit te spreken: de inhoud van het akkoord, de Brexit en het geostrategische aspect.

Agoria is inhoudelijk voorstander van dit akkoord omdat Mercosur een bijzonder afgeschermd markt is. De tarieven liggen momenteel bijzonder hoog en die zouden voor een groot stuk verdwijnen. Daarnaast ziet hij vandaag ook heel wat niet-tarifaire belemmeringen. Met dit akkoord zal men internationale normen kunnen afdwingen in Zuid-Amerika, en onze standaarden en waarden uitdragen. Agoria ziet heel wat nieuwe opportuniteiten, onder meer in de circulaire economie, maar ook voor overheidsopdrachten. Ook het feit dat er moderne oorsprongsregels zijn opgenomen in het akkoord laat het voor kmo's toe om veel gemakkelijker te kunnen exporteren. En het akkoord bevat ook een aantal handelsgerelateerde principes zoals het Klimaatakkoord van Parijs en regels over de bestrijding van illegale boskap, maar het omvat ook acht ILO Core Conventions (International Labour Organization). De Europese Commissie heeft zich extra geëngageerd met onder meer de aanstelling van een eerste Chief Trade Enforcement Officer.

Agoria is nog meer voorstander geworden van het akkoord met Mercosur ten gevolge van de Brexit. Sinds het eerste referendum over de Brexit is de export in technologieproducten naar het VK langzaam afgenomen, en verwacht wordt dat de export ook dit jaar blijft dalen met 5 procent. Dat is de situatie met een vrijhandelsakkoord. Op vijf jaar tijd verliest Vlaanderen twaalf jaar export naar het VK. Agoria hoopt dan ook dat het akkoord met het VK snel wordt geratificeerd, anders dreigt men Mercosur-achtige tarieven te moeten betalen aan de grens met Groot-Brittannië. Het is echter een geluk dat de Brexit heeft plaatsgevonden tijdens een periode van economische groei. De technologische sector is kunnen blijven groeien tussen 2016 en 2020. De sector heeft daardoor als het ware geanticipeerd door minder te exporteren naar het VK, maar meer te verkopen op andere markten.

Er werden ook andere markten geopend. De sector wist dat het CETA-akkoord (Comprehensive Economic and Trade Agreement tussen Canada en de EU) in de lucht hing, en ook FIT werd gecontacteerd om op zoek te gaan naar nieuwe afzet- en aanvoermogelijkheden. De markt kon dus als het ware anticiperen op het CETA-akkoord, en zodra het akkoord in werking trad, kon de export van technologieproducten naar Canada bijna vervijfvoudigd worden op minder dan drie jaar tijd. Zelfs tijdens de pandemie ligt het niveau van de export nog altijd dubbel zo hoog in vergelijking met de laatste financieel-economische crisis in 2009. Het CETA-verdrag bood dus een alternatief voor de Britse markt, en het maakt Vlaanderen minder afhankelijk van het VK. Agoria gelooft om die reden dat ook het akkoord met Mercosur een soortgelijk verhaal kan zijn; een soort maatregel tegen de Brexit. Mercosur vormt dus een belangrijke markt, en de markt anticipeert ook nu op een nakend akkoord, wat heeft geleid tot een exportgroei tussen 2009 en 2015.

Agoria stelt een sterke stijging vast van het aandeel ICT en elektronica binnen de export, terwijl de luchtvaart en metaalbewerking relatief stabiel blijft. Transport en machines kennen ook een groei, ondanks alle technische niet-tarifaire barrières, en hetzelfde geldt voor de markt van metalen en materialen. Dit is hoe dan ook een markt met veel potentieel, aldus de spreker.

Kevin Verbelen benadrukt ook dat de Vlaamse technologie heel sterk staat. Binnen de Belgische uitvoer naar Mercosur bedroeg het aandeel technologie tussen 2009 tot 2019 maar liefst 40 procent. Tegelijkertijd daalt het aandeel van technologie in de uitvoer naar Mercosur op Europees niveau van 60 naar 50 procent over dezelfde periode.

De andere werelddelen zitten niet stil; dat is het geostrategische aspect van dit akkoord. China heeft akkoorden gesloten met ASEAN (Association of Southeast Asian Nations), en ook Rusland heeft dat gedaan via hun Euraziatische Unie. En ook het CPTPP (Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership) leidt tot nieuwe standaarden, nieuwe manieren van handeldrijven. Vorige week kondigde de Europese Commissie nog aan dat het aandeel van de Europese Unie in het mondiale bbp zal afnemen tot ongeveer 15 procent in 2035. Dat betekent dat het voor de Europese Unie steeds moeilijker zal worden om een rule maker te worden, aldus Agoria. Daarom vindt de spreker dit een cruciaal moment om vrijhandelsakkoorden te sluiten, met daarin aandacht voor arbeid, milieu en duurzaamheid. Dit is het moment om die waarden uit te dragen en om handel te organiseren op een manier zoals de EU dat graag ziet.

5. Toelichting door Caroline Ven

Caroline Ven is CEO van pharma.be, de associatie van innovatieve farmaceutische bedrijven in België. Pharma.be vertegenwoordigt alle innovatieve bedrijven die medicijnen op de Belgische markt brengen. Ze is voorstander van alle maatregelen die ervoor zorgen dat handelsbelemmeringen worden weggenomen. Zeker voor de innovatieve farmaindustrie spelen niet enkel de economische belangen, maar ook het feit dat elke patiënt evenveel recht heeft op de innovatieve geneesmiddelen en vaccins die worden geproduceerd. Ze ziet wel een aandachtspunt voor deze handelsovereenkomst. Net vanwege het belang van innovatie voor de geneesmiddelenindustrie en de ontwikkeling van vaccins meent de farmasector dat het onderdeel van intellectuele eigendomsrechten onvoldoende is ontwikkeld. Dat zou minstens een vervolg moeten krijgen.

Pharma.be vertegenwoordigt zowat 38.500 veelal hooggeschoolde jobs, en jaarlijks wordt in deze sector voor 3,8 miljard euro geïnvesteerd. De export bedraagt ongeveer 50 miljard euro per jaar. Ook binnen Europa neemt de Belgische farmasector een belangrijke plaats in: België heeft relatief gezien de hoogste O&O-capaciteit (onderzoek en ontwikkeling) van alle Europese lidstaten. Het beschikt bovendien over een rijk ecosysteem, met niet enkel biofarmaceutische bedrijven maar ook heel wat onderzoeksinstellingen die vaak samenwerken met universiteiten. Ze wijst ook op de logistieke troeven: België beschikt over twee luchthavens die gecertificeerd zijn om hooggespecialiseerde vaccins en geneesmiddelen te vervoeren.

De uitvoer is zeer belangrijk voor de Belgische innovatieve farma, en heeft de laatste jaren ook een sterke groei gekend. Zo vertegenwoordigt de farmasector 12,5 procent van de Belgische export. Zowat de helft van de afzetmarkt ligt binnen de Europese Unie, en buiten de EU vormen vooral de Verenigde Staten een belangrijke exportmarkt. De Mercosur-landen spelen vandaag dan weer een eerder kleine rol qua export.

Ze ziet daarom heel wat potentieel in dit handelsakkoord om innovatieve geneesmiddelen naar de Mercosur-landen te brengen, waarbij de tariefverminderingen een belangrijke hefboom vormen. Maar aangezien deze sector zo sterk op innovatie steunt en die innovatie ook een toegevoegde waarde vormt, onderstreept ze het belang van een goede bescherming van de intellectuele eigendomsrechten. Op dat vlak biedt deze overeenkomst momenteel te weinig waarborgen. Caroline Ven ziet wel mogelijkheden om te voorzien in een begeleidend platform of een specifieke werkgroep om verdere afspraken te maken over die eigendomsrechten.

6. Toelichting door Nadia Lapage

Nadia Lapage, secretaris-generaal van Fevia Vlaanderen, licht het standpunt van de Vlaamse voedingsindustrie over het Mercosur-akkoord toe. De Vlaamse

voedingsindustrie is de grootste industriële sector van Vlaanderen, zowel qua omzet, investeringen als aantal arbeidsplaatsen. Fevia vertegenwoordigde in 2019 iets minder dan 65.000 directe arbeidsplaatsen in Vlaanderen, en de sector realiseerde in dat jaar een omzet van iets meer dan 44 miljard euro. Ongeveer de helft van de gerealiseerde omzet is te danken aan export. Export speelt dus een zeer belangrijke rol voor de voedingsindustrie, vandaar de positieve handelsbalans van 4,5 miljard euro. De omzet gerealiseerd op export groeit ook veel sneller dan de omzet gerealiseerd op de binnenlandse markt, die op zich ook vrij klein is. Export is in elk geval de motor van de groei van de voedingsindustrie.

De Europese Unie vormt de belangrijkste exportmarkt, en een kleine 60 procent van de export gaat naar de buurlanden Frankrijk, Duitsland, Nederland en het VK. In de verre export spelen de Verenigde Staten een belangrijke rol, terwijl Mercosur momenteel geen echte rol van betekenis speelt. De export buiten de EU is in elk geval de markt met het grootste groeipotentieel.

Voor Argentinië, Brazilië en Paraguay is de handelsbalans negatief; voor Uruguay is de handelsbalans licht positief. De export vanuit Vlaanderen is daar ook eerder volatiel, en maakt vaak sprongen die moeilijk te verklaren vallen, aldus de spreker. De totale export van de Vlaamse voedingsindustrie naar deze vier Mercosur-landen bedraagt 112 miljoen euro, goed voor 3 procent van de totale verre export en slechts 0,5 procent van de totale export.

Samengevat vormt Mercosur een vrij kleine markt voor de voedingsindustrie in Vlaanderen. Het is ook een protectionistische markt. Veel leden van Fevia Vlaanderen hebben interesse in deze markt maar zitten met veel vragen. Fevia meent in elk geval dat de export naar de Mercosur-landen in belang kan toenemen met dit handelsakkoord. De organisatie benadrukt dat zij voorstander is van een op regels gebaseerde internationale economie, en dat zij tegen protectionisme is. In dat kader vormen vrijhandelsakkoorden een opportuniteit om tarieven te verlagen of zelfs weg te nemen, en om ook niet-tarifaire belemmeringen weg te nemen. Op die manier kan de export bevorderd worden.

Nadia Lapage ziet in het Mercosur-akkoord dus een aantal opportuniteiten voor de Vlaamse voedingsindustrie. Export wordt voordeliger door de afbouw van de tarieven over een periode van tien jaar op 93 procent van de voedingsproducten. Voedingsproducten uit Vlaanderen of België worden dus competitiever. De huidige tarieven voor export liggen hoog voor onder meer chocolade en diepvriesaardappelproducten, en de verwachting is dat beide productgroepen naar een volledige liberalisering gaan. Dankzij het Mercosur-akkoord zal er ook meer handel mogelijk zijn voor zuivel en babyvoeding, via de afbouw van exportquota.

Export wordt dus niet alleen goedkoper voor de Vlaamse bedrijven, handel wordt ook eenvoudiger door het wegwerken van niet-tarifaire handelsbelemmeringen. Fevia Vlaanderen verwacht een convergentie tussen de Mercosur-landen en de Europese markt inzake technische regelgeving en standaarden. Er wordt ook verwacht dat de administratieve procedures vereenvoudigd worden, wat momenteel de grootste bottleneck blijkt te zijn. Men hoopt ook op een versterkte samenwerking op sanitair en fytosanitair vlak, en men is ten slotte ook voorstander van het behoud van de EU-standaarden.

Een ander voordeel van dit akkoord is volgens Nadia Lapage de erkenning van het principe van regionalisering. Ze verwijst naar de recente uitbraak van de Afrikaanse varkenspest. Als Vlaanderen zelf vrij is van varkenspest of andere sanitaire ziektes, kan ze dankzij die regionalisering toch gewoon handel blijven voeren met Mercosur. De voorwaarde daarbij is wel dat de EU de toepassing van die regel kan afdwingen.

De Braziliaanse overheid zegt ook bereid te zijn om in het kader van dit akkoord de oneerlijke antidumpingmaatregelen tegen Belgische diepvriesaardappelproducten in te trekken. Dat zou voor deze sector een grote opsteker zijn, want Brazilië is momenteel de tweede grootste afnemer van de Belgische diepvriesaardappelproducten. Een andere opportuniteit is de bescherming van producten die erkend zijn als geografische indicatie. Die lijst bevat momenteel dertien Belgische producten, maar aangezien het om een open lijst gaat, kunnen er in de toekomst nog producten aan toegevoegd worden.

Toch ziet Fevia Vlaanderen ook een aantal bedreigingen voor de sector, voor onder meer de gevogeltesector. Met dit akkoord zal 180.000 ton extra gevogelte vanuit de Mercosur-landen naar Europa kunnen worden geëxporteerd, bovenop het huidige volume. Er is dus wel vrees voor marktverstoring, waarbij de Europese consument zou kunnen kiezen voor het goedkopere Braziliaanse gevogelte. Toch pleit Nadia Lapage voor nuance. De EU importeert nu al 800.000 ton per jaar, en toch blijft de EU een netto-exporteur van gevogeltevlees. Maar ook binnen de sector van het rundvlees is er een mogelijke bedreiging, met een extra volume van 99.000 ton op de Europese markt. Toch blijft de EU ook met dit extra volume een netto-exporteur van rundvlees. Ook voor de suikersector komt er een nieuw, tariefvrij quotum vanuit Argentinië. Het huidige quotum vanuit Brazilië wordt daarentegen niet verhoogd.

Los van de opportuniteiten en bedreigingen voor de Vlaamse voedingsindustrie schaaft de spreker zich ook achter de bezorgdheden over ontbossing, milieumaatregelen, duurzaamheid en de internationale arbeidsstandaarden die in die landen gelden. Fevia Vlaanderen vindt ook dat de EU die principes en de maatregelen die het akkoord voorziet, moet inzetten in geval van misbruik. Het akkoord bevat een aantal handelsbeschermingsmechanismen, onder andere voor oneerlijke handelspraktijken. Ze roept de commissieleden op om daar de nadruk op te leggen bij de EU.

7. Toelichting door Marc Maes

Marc Maes vertegenwoordigt 11.11.11, dat rond het Mercosur-akkoord een coalitie heeft gevormd, met daarin mensenrechtenorganisaties, milieuorganisaties, vakbonden en boerenorganisaties. Zo is men samen tot een gezamenlijk standpunt gekomen en heeft men een gezamenlijk dossier uitgewerkt. 11.11.11 stelt duurzame ontwikkeling in de brede zin voorop, en richt zich dus vooral op thema's als mensenrechten en milieubescherming. De organisatie spreekt niet tegen dat dit akkoord de handel zal kunnen verruimen en opportuniteiten creëert voor bedrijven, maar het stelt zich wel vragen bij de resultaten van de Europese impactstudies. Voor het CETA-akkoord, nochtans een zeer diepgaand akkoord dat regels verandert en nieuwe handelsstromen aanboort, werd er voor de EU een economische groei voorspeld van nauwelijks 0,05 procent, eenmalig. Volgens de Europese studies zal het Mercosur-akkoord na tien jaar een toevoeging voor de Europese economie betekenen van 0,1 procent, of 0,01 procent per jaar. De organisatie noemt dat bijzonder weinig, en men vraagt zich af of dat akkoord dan wel de moeite waard is, zeker in de huidige context van klimaatverandering.

Elk handelsakkoord heeft winnaars en verliezers, aldus de spreker. Bij Mercosur wordt de winst en het verlies uitgedrukt in 'cars for cows'. Het komt erop neer dat Europa meer industriële producten kan afzetten, maar dat betekent dan ook een verlies voor de Mercosur-landen zelf. Zo zou de opening van die markt voor Argentinië een jobverlies van 180.000 mensen kunnen betekenen. De vraag is welke ondersteuning Europa daar eventueel zal bieden, want er zal in bepaalde sectoren in Zuid-Amerika sociale onzekerheid ontstaan. In de Mercosur-landen zal vooral de uitvoer van landbouwproducten een grote groei kennen, en dat zou dan weer ten koste kunnen gaan van bepaalde landbouwsectoren in Europa.

De EU is de grootste handelsmogendheid ter wereld, met een importcijfer van 2800 miljard euro en een export van 3100 miljard euro. 60 procent van wat Europa invoert dient om opnieuw te kunnen uitvoeren. Dat geeft een beeld van de enorme ecologische voetafdruk van de EU, zo zegt de spreker. Europa legt heel veel beslag op productie in derde landen. Daarvoor voert de EU een deel van zijn vervuiling en CO₂-uitstoot uit, maar voert het ook grondstoffen in, producten waarvoor bossen worden omgehakt, waarvoor afval wordt gestort, waarvoor lucht wordt vervuild. Die productie gebeurt vaak in omstandigheden waar de prijzen die men voor die productie krijgt, nauwelijks de sociale en de milieukost vergoeden. 11.11.11 stelt zich de vraag of dat systeem vol te houden is. De positie van Europa in de wereld en de bijbehorende voetafdruk is niet navolgbaar, omdat de planeet eenvoudig gesteld te klein zou zijn. De vraag is ook of de EU dit verder kan blijven uitbreiden met dergelijke bijkomende handelsakkoorden. Men pleit ervoor dat dit aspect veel sterker onder de aandacht komt.

Vandaag geeft men bij elk handelsakkoord telkens opnieuw voorrang aan het economische en het handelsbelang. De spreker noemt dat eigenaardig, zeker gelet op wat er in de verdragen van de Europese Unie staat. Daarin staat dat het handelsbeleid, als onderdeel van het Europese buitenlandbeleid, niet alleen belemmeringen voor internationale handel moet wegwerken, maar ook moet bijdragen tot de mensenrechten, de duurzame ontwikkeling, de rechtsstaat, de uitbanning van de armoede, de bescherming van het milieu, het duurzaam beheer van de mondiale natuurlijke rijkdommen. Bovendien heeft de EU zich geëngageerd in de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling van de Verenigde Naties, waarin de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen zijn vastgelegd. 11.11.11 vraagt dat de EU daar meer aandacht aan besteedt.

De spreker stelt vast dat het thema duurzame ontwikkeling steevast pas aan bod komt als alle handelsafspraken al gemaakt zijn. Die afspraken zijn ook in vage termen opgesteld, met zeer ingewikkeld taalgebruik, om te verbergen dat het eigenlijk niets zegt, meent hij. De afspraken zijn bovendien niet afdwingbaar. De spreker noemt de stukken over bebossing ook uiterst zwak, en het verbaast hem niet dat daarover grote ongerustheid is ontstaan. Bovendien heeft men het vaak wel over de internationale regels van milieu- en sociale akkoorden, en heeft men het over de naleving van die regels en eventuele sancties. Maar eigenlijk zou het meer moeten gaan over hoe men kan vermijden dat er milieuschade ontstaat, dat er sociale achterstand en armoede ontstaat. Hoe kan men daarover samenwerken, hoe kan de Europese Unie daarin haar verantwoordelijkheid opnemen? De EU is immers nu al voor een deel verantwoordelijk voor de ontbossing in het Amazonegebied, door de invoer van soja en rundvlees uit die regio.

11.11.11 moet vaststellen dat de EU pas op zoek gaat naar oplossingen op het ogenblik dat het verdrag afgeleverd is en er kritiek komt. Hij verwijst naar het akkoord met Vietnam. Pas toen het akkoord werd voorgesteld door de Europese Commissie, bleek dat het akkoord veel te wensen overliet rond arbeidsnormen. Men zoekt dan naar oplossingen in de vorm van pre-ratificatievoorwaarden, of men voegt nog verklaringen toe waarin staat dat er grote inspanningen zullen worden geleverd. En als er te veel kritiek komt, wordt er vaak ook gedacht aan een splitsing van het akkoord, zodat er toch geen grote meerderheid nodig is om het handelsverdrag goed te keuren. Dat gebeurt als er, zoals in het geval van Mercosur, ook kritiek komt vanuit parlementen of regeringen, en zelfs vanuit het Europees Parlement zelf. Bij een splitsing wordt enkel het handelsgedeelte een expliciet Europese bevoegdheid, de andere aspecten zijn dan kwesties voor de lidstaten zelf. De organisatie pleit voor een grondige hervorming van die aanpak.

De Europese Unie sluit ook meer en meer principeakkoorden. In het verleden onderhandelde men tot er een tekst was, en die werd dan bekendgemaakt. Vandaag werkt men vaker met een principeakkoord, en het gaat dan om een akkoord dat

niet meer kan worden opengebroken. Maar men blijft daarna nog twee jaar verder onderhandelen over bepaalde onderdelen. De spreker stelt ook vast dat nog niet alle teksten van het Mercosur-akkoord beschikbaar zijn. Europa zou moeten streven naar een situatie waarin op zijn minst het Europees Parlement de toestand van de onderhandelingen kan opvolgen, en de Europese Commissie kan terugsturen naar de onderhandelingstafel, vindt hij.

II. Vragen van de leden

In een eerste vragenronde worden alle vragen voor Rupert Schlegelmilch behandeld.

1. Tussenkomst van Philippe Muyters

Philippe Muyters vraagt Rupert Schlegelmilch waarom het first mover advantage zo belangrijk is. Wat mist men als men niet op de eerste, maar op de tweede plaats komt in een nieuw handelsakkoord? Wat zijn volgens hem de grootste bedreigingen als de EU niet als eerste komt? Komt Europa dan niet rond, of zouden andere partijen ten tonele verschijnen? Binnen dit akkoord gaat het vaak over afspraken en engagementen. Philippe Muyters vraagt in welke mate die bindend zijn, en in hoeverre ze afdwingbaar zijn.

2. Tussenkomst van Johan Deckmyn

Johan Deckmyn stelt vast dat er binnen de landbouwsector een terechte bezorgdheid is. Hij begreep uit de tussenkomst van Rupert Schlegelmilch dat die bezorgdheden wat overdreven worden. De vraagsteller had graag iets meer motivatie gehoord voor die stelling.

3. Tussenkomst van Gwendolyn Rutten

Gwendolyn Rutten stelt vast dat het intussen zowat twintig jaar geleden is dat deze onderhandelingen werden opgestart. In die periode is er heel wat veranderd, met bijvoorbeeld een verhoogde aandacht voor klimaatdoelstellingen die moeten gehaald worden. Binnen de EU is er vandaag een heel duidelijke strategie voor klimaatambities, en ze vermoedt dat het niet eenvoudig is om die in te passen in een handelsakkoord. Ze stelt vast dat de EU zichzelf een heel duidelijk traject oplegt en dat men die visie uitdraagt, maar aan de andere kant legt men de lat toch een stuk lager als het gaat om handelsrelaties met Mercosur. Ze vindt dat daar nog wat verduidelijking over nodig is.

Ze is een groot voorstander van internationale handel, maar om daar een succesverhaal van te maken, is er nood aan een gelijk speelveld. Zonder gelijk speelveld is er geen eerlijke concurrentie en spelen er andere krachten. Uit een aantal bekommernissen die naar voren zijn gekomen, blijkt dat dat gelijke speelveld onvoldoende aanwezig is. Op welke manier denkt de Europese Commissie daaraan tegemoet te komen, welke mechanismen voorziet men om op te treden als het fout gaat? Ze stelt ook vast dat dergelijke mechanismen zelden worden gebruikt of ingeroepen, of soms te laat. En de eerder gemaakte akkoorden strekken op dat vlak niet tot aanbeveling. In welke mate zijn de voorwaarden op het vlak van ontbossing, duurzaamheid, arbeidsvoorwaarden en mensenrechten bindend en afdwingbaar?

Open Vld ziet opportuniteiten en is voorstander van internationale akkoorden. Maar de spreker meent dat de tijd voorbij is waarin elk handelsakkoord een goed handelsakkoord is. De lat mag wat hoger liggen, aldus Gwendolyn Rutten, ook als het gaat over buitenlandse handel.

4. Tussenkomst van Vera Jans

Vera Jans meent dat we, als een van de meest open economieën wereldwijd, absoluut gebaat zijn bij evenwichtige handelsakkoorden die inzetten op een opener en vlotter handelsverkeer, zonder afbreuk te doen aan hetgeen ook voor onze samenleving van groot belang is: gezondheid, voedselveiligheid en milieubescherming. Over welke concrete thema's zal de EU aanvullend onderhandelen met Mercosur, en onder welk onderhandelingsmandaat kan de Commissie die onderhandelingen voeren? Ook de rol van de European Chief Trade Enforcement Officer lijkt haar niet altijd even helder. Welke rol kan hij spelen bij de controle op de naleving van die eventuele aanvullende en afdwingbare afspraken?

De spreker begrijpt niet alle argumenten die aan de basis liggen van de beslissing dat het hoofdstuk handel en duurzame ontwikkeling niet afdwingbaar werd gemaakt. Milieu en klimaat worden dus eigenlijk niet als een essentieel element beschouwd, in tegenstelling tot andere punten, waar overtredingen wel kunnen leiden tot een gedeeltelijke of gehele opschorting van het betreffende akkoord.

De spreker merkt nog op dat zowel in de Vlaamse als federale regeerakkoorden staat dat een akkoord een hefboom kan zijn om op diverse vlakken bijstellingen in de betrokken landen te realiseren. Op die manier kan de EU op een positieve manier wegen, in tegenstelling tot andere handelsblokken die daar minder affiniteit mee hebben. Is Rupert Schlegelmilch ervan overtuigd dat Mercosur hieraan voldoende tegemoetkomt?

Ze vraagt of het bijkomende protocol, waar nu over onderhandeld wordt, dezelfde juridische waarde kan hebben als het Mercosur-akkoord zelf. Welke elementen kunnen in dat protocol opgenomen worden, en kan dat bijkomend protocol dan worden goedgekeurd met een gekwalificeerde meerderheid, of is er ook unanimitéit nodig?

Vera Jans heeft het ten slotte over de strategische sectoren die nadelige gevolgen zullen ondervinden, zoals rundvlees en gevogelte, ethanol en suiker. Die producten waren voorwerp van lange onderhandelingen, en er zouden al verzachtende omstandigheden zijn opgenomen. Ze leest dat er een 'phasing in'-periode van zes tot tien jaar komt. Wat houdt dat concreet in voor die drie sectoren, en met welke bijkomende maatregelen worden die gevoelige sectoren beschermd? Kunnen die quota nog bijgesteld worden? Ze vindt dat er heel veel aandacht moet zijn voor voedselveiligheid, dierenwelzijn en hygiëne.

Op welke manier zal het gelijke speelveld voor landbouwers worden bewaard, ervan uitgaande dat de EU afhankelijk is van de controlemechanismen ter plaatse? Het verleden heeft aangetoond dat die mechanismen niet altijd even consequent waren. Hoe gaat de EU daarmee om, en welke sancties kan men daar tegenoverstellen?

In eerdere handelsakkoorden werd er soms beslist om bepaalde subsectoren uit het akkoord te lichten. Vera Jans vraagt of dit een mogelijkheid is. Wat zijn de slaagkansen daarvan? Voor de strategische sectoren kan dat heel relevant zijn, denkt ze, zeker gelet op het steunfonds van 1 miljard euro waarin wordt voorzien.

5. Tussenkomst van Ludwig Vandenhove

Ludwig Vandenhove vraagt of Rupert Schlegelmilch het ermee eens is dat er een politiek protocol moet worden toegevoegd dat het duurzaamheids hoofdstuk afdwingbaar maakt. Hoe staat de Europese Commissie daar tegenover?

III. Eerste antwoordronde

1. Antwoord van Rupert Schlegelmilch

De laatste vraag vindt *Rupert Schlegelmilch* nog wat voorbarig. Een eventueel protocol aan het verdrag vasthangen om het duurzaamheidshoofdstuk afdwingbaar te maken, is iets wat voor een groot deel afhangt van de Mercosur-landen, van wat zij bereid zijn te aanvaarden, maar zover staan de onderhandelingen voor alle duidelijkheid nog niet.

Rupert Schlegelmilch is in elk geval duidelijk: handelsverdragen zijn bindend, ze maken deel uit van het internationaal recht. De bepalingen die erin zijn opgenomen zijn dus niet vrijblijvend, al zijn ze niet altijd even afdwingbaar. Dat is een belangrijk verschil. Bij schendingen of tekortkomingen van de niet-afdwingbare bepalingen in het handelsakkoord, zoals het duurzaamheidshoofdstuk, is er een geschillenprocedure, waarbij een panel een advies uitbrengt, met als voornaamste bedoeling sociale druk uit te oefenen bij de partij die in gebreke gesteld wordt (peer pressure). Een sanctie of een terugtrekking van bepaalde voordelen uit het handelsakkoord is voor de Europese Commissie echter geen optie. De Europese Commissie kiest bewust niet voor een bestraffende aanpak, maar voor samenwerking met de burgermaatschappij van haar handelspartners, die vaak hetzelfde wil als wat Europa wil. De Europese Commissie staat er wel voor open na te denken over de haalbaarheid van die aanpak, want ze is er zich van bewust dat oplossingen soms uit blijven.

Om terug te keren naar de eerste vraag: een first mover advantage houdt in dat wie er als eerste in slaagt om invoertarieven te laten wegvallen, niet alleen een concurrentievoordeel heeft ten opzichte van derde landen, maar meteen ook duurzame handelsstromen opbouwt. Als er zich dan later andere handelspartners aanbieden, blijven die initiële handelsstromen vaak deels behouden, mede omdat de oorspronkelijke partners tegen dan elkaars tarifaire en niet-tarifaire regels kennen en er ondertussen vaak ook al structuren zijn opgezet.

Wat landbouw betreft, neemt de Europese Commissie de bezorgdheden wel degelijk serieus. Duurzaamheid is belangrijk en dat probeert de Europese Commissie in al haar beleidsdomeinen te incorporeren, ook in het handelsbeleid. De strijd tussen economie en ecologie moet zo min mogelijk spelen.

Anderzijds gelooft Rupert Schlegelmilch niet dat het akkoord met Mercosur een significant marktverstoring effect zou hebben. Wat rundvlees betreft bijvoorbeeld, produceert de EU jaarlijks 7,8 miljoen ton, 180.000 ton in België. Daartegenover importeert België slechts 1300 ton, 0,7 procent van zijn totale productie. Waarschijnlijk zal de import van rundvlees naar Europa door het akkoord ietwat verhogen, maar met een jaarlijks quotum van 99.000 ton, dat ook geleidelijk aan zal worden ingevoerd, zal het effect beperkt zijn. De huidige import vanuit Mercosur ligt trouwens al op 200.000 ton. Daarvan zal dankzij het akkoord de helft tariefvrij Europa kunnen binnenkomen, maar het is niet zo dat daar opeens 99.000 ton bovenop zou komen. Zo werkt de economie ook helemaal niet.

Een eventuele toename van de rundvleesproductie leidt ook niet automatisch tot meer ontbossing, simpelweg omdat het rundvlees dat naar Europa komt vooral geproduceerd wordt in het zuiden van Brazilië en Argentinië, niet in het Amazonegebied. Daarmee is niet gezegd dat de productie niet naar het noorden zou kunnen opschuiven, maar van een rechtstreeks verband is geen sprake. En om alles wat in perspectief te plaatsen: Brazilië produceert jaarlijks 10 miljoen ton rundvlees en exporteert elke twee à drie weken 100.000 ton naar China. Die 99.000 ton rundvlees die tariefvrij naar Europa zou komen, is dus een peulschil, maar wel een

peulschil waarvoor de EU sterke garanties kan vragen inzake duurzaamheid en traceerbaarheid.

Voor de Europese Commissie is een gelijk speelveld op het vlak van productiemethoden zeker belangrijk, maar dat valt niet altijd af te dwingen. Soms bestaan er internationale akkoorden over bepaalde aspecten en dan is het zaak om te werken aan implementatie, maar heel vaak zijn er gewoon geen internationale standaarden. Die kunnen er enkel komen na onderhandelingen binnen de Wereldhandelsorganisatie, en daar werkt de EU ook naartoe.

Dat wil echter niet zeggen dat de EU haar hoge beschermingsgraad zal laten varen: wat de EU binnenkomt, moet voldoen aan de standaarden die op de Europese markt gelden.

Voor bossen en de SDG's is er volgens Rupert Schlegelmilch een voldoende sterk onderhandelingsmandaat om verdere afspraken te maken met de Mercosur-landen. Daarbij kijkt de Europese Commissie wel naar alle aspecten van duurzame ontwikkeling, dus zowel naar het sociale luik en het milieuluik als naar het economische luik.

Wat de dienstverlening betreft, blijven audiovisuele en publieke diensten uitgesloten; die maken geen deel uit van het handelsakkoord. Dat was ook zo met eerdere akkoorden. Audiovisuele en publieke diensten liggen gevoelig en daar blijft de Europese Commissie dan ook van af.

IV. Vragen van de leden

1. Tussenkomst van Philippe Muylers

Philippe Muylers vraagt zich af in hoeverre de lijnen in het SALV-advies algemeen zijn, in die zin dat ze waarschijnlijk ook terug te vinden zullen zijn, al dan niet aangescherpt, in adviezen over toekomstige handelsakkoorden.

Kevin Verbelen stelde dat exporteurs lijken te anticiperen op het handelsakkoord met Mercosur, en dat dat eerder ook opviel bij CETA. Zien Nadia Lapage en Claire Tillekaerts dat ook? En werkt dat in beide richtingen? Hebben Canadese exporteurs met andere woorden geanticipeerd op het akkoord met Europa? Als dat zo is, dan valt enigszins te voorspellen hoe handelsakkoorden de handel tussen partners zal beïnvloeden, nog voor ze goedgekeurd zijn.

2. Tussenkomst van Johan Deckmyn

Volgens *Johan Deckmyn* biedt het handelsakkoord met Mercosur zeker opportuniteiten voor Vlaanderen, maar het ISDS-systeem (Investor-State Dispute Settlement) blijft wel een bezorgdheid. Het valt te verwachten dat vooral multinationals daar gebruik van zullen maken, ten nadele van kleinere bedrijven, maar ook ten koste van de soevereiniteit van een land. Is dat zo?

Hendrik Vandamme had gewezen op ongerijmdheden tussen de Green Deal en de handelsovereenkomst. Waar zijn er precies bijstellingen nodig?

De balans zou ook wat zoek zijn. Hij vraagt of Hendrik Vandamme daar een voorbeeld van kan geven.

En hoe moet de EU de cumulatieve impact van de opeenvolgende handelsovereenkomsten remediëren? Het is moeilijk om bij het voorliggende akkoord al te anticiperen op eventuele toekomstige handelsovereenkomsten.

Wat de standaarden betreft, begrijpt Johan Deckmyn de terechte vraag om die overal even hoog te leggen. De regelgeving van Europa en de Mercosur-landen is zodanig verschillend, dat er toch wel risico's verbonden zijn aan import, bijvoorbeeld van vlees. Hoe valt dat te verantwoorden? Hoe kunnen Europese instanties nagaan of Zuid-Amerikaanse producten een gevaar inhouden voor de volksgezondheid? Er zal nood zijn aan verhoogde controles om dat uit te sluiten. Wat is de kostprijs daarvan?

Kevin Verbelen ziet de Brexit als een extra argument om het handelsakkoord met Mercosur te verdedigen. Dat is een wat vreemde redenering; ook zonder de Brexit had Agoria hoogstwaarschijnlijk voor het akkoord gepleit.

Voorts vindt Johan Deckmyn het vreemd dat op het lijstje BGA-producten voornamelijk Waalse producten staan, terwijl Claire Tillekaerts had benadrukt dat het merendeel van de Belgische export naar Mercosur, eigenlijk Vlaamse export is. Hoe is de verhouding tussen Vlaamse en Waalse producten tot stand gekomen? Misschien is er een promotiecampagne nodig voor Vlaamse producten.

3. Tussenkomst van Bart Dochy

Voeren we straks landbouw in die we zelf niet willen? *Bart Dochy* heeft begrepen dat het niet mogelijk is om het gelijke speelveld, wat productiemethoden betreft, af te dwingen via een vrijhandelsakkoord. Wel via andere wegen, zoals bijvoorbeeld een klimaatakkoord of onderhandelingen binnen de WTO. Vindt Hendrik Vandamme dat geruststellend?

De Europese Commissie zou 1 miljard euro uittrekken om een eventueel marktverstoring effect te compenseren. Heeft de SALV daar zelf pistes voor uitgewerkt? Moeten dat recurrente middelen zijn, zoals Vera Jans had voorgesteld?

In België zou er naar schatting 0,5 procent van de Belgische rundvleesproductie extra geïmporteerd worden. Dat zou volgens de Europese Commissie niet marktverstoring werken, maar hij wil weten hoe Hendrik Vandamme daarover denkt.

4. Tussenkomst van Björn Rzoska

Ook *Björn Rzoska* vraagt zich af in hoeverre de antwoorden en toelichtingen van Rupert Schlegelmilch Hendrik Vandamme en Marc Maes gerustgesteld hebben. De klimaat- en duurzaamheidsbepalingen in het akkoord zijn niet afdwingbaar als dusdanig. Zal sociale druk of peer pressure een voldoende krachtig middel blijken om toch resultaten te boeken?

Tijdens hoorzittingen over thema's zoals het handelsakkoord met Mercosur, is het de gewoonte om economische vragen voor te leggen aan economische sectoren, en het duurzaamheidsvraagstuk aan ngo's en dergelijke. Björn Rzoska wil die logica omdraaien: wat vindt Agoria van de alarmbellen die afgaan bij sommige lidstaten en bij sommige organisaties als het gaat over arbeidsrechten, mensenrechten en duurzaamheid? Kevin Verbelen heeft vooral de economische aspecten belicht, onder andere met het Brexitargument dat ook Johan Deckmyn aanhaalde, maar Agoria is toch ook niet blind voor de kritische vragen vanuit andere lidstaten en organisaties?

Hoe kijkt ook FIT naar de vele bedenkingen op dat vlak? En naar het mogelijke marktverstoring effect voor landbouwproducten?

Het SALV-advies bevat heel wat kritische bedenkingen, maar wat is het advies van de SALV voor de commissie voor Buitenlands Beleid, en dus voor de Vlaamse overheid? Moet Vlaanderen voorlopig alle lichten op rood zetten of is de SALV eerder

van mening dat het akkoord er wel kan komen, als er aan de bijkomende voorwaarden uit het advies kan worden voldaan?

5. Tussenkomst van Gwendolyn Rutten

Aan het handelsakkoord zijn volgens *Gwendolyn Rutten* onmiskenbaar veel mogelijkheden verbonden voor Vlaanderen, bijvoorbeeld voor de agrovoedingssector en de toelevering aan de landbouw, maar ook voor de technologische sector. Claire Tillekaerts sprak daarnaast over een betere toegang tot openbare aanbestedingen. Hoe is dat met eerdere handelsakkoorden verlopen? Wordt die toegang echt beter? Gwendolyn Rutten merkt op dat het zelfs binnen de EU bijzonder moeilijk is om overheidsopdrachten in andere lidstaten binnen te halen, hoe zou dat in een gesloten markt als Mercosur verlopen, aan de andere kant van de oceaan?

Ook op het vlak van diensten zag Claire Tillekaerts grote kansen voor de EU en Vlaanderen. Die kansen zijn er inderdaad op papier, zo stelt Gwendolyn Rutten, maar Vlaanderen hinkt op dat vlak dramatisch achterop. Noordelijke landen slagen er zeer goed in om diensten te exporteren, Vlaanderen niet of veel minder, en de oorzaak is niet duidelijk. De vraag is dus of Vlaanderen de kansen, die er op papier wel degelijk zijn, ook zal kunnen grijpen.

Caroline Ven vond het stuk over de intellectuele eigendomsrechten onvoldoende uitgewerkt. Gwendolyn Rutten weet niet of ze het daarmee eens is, maar welke aspecten zouden verder moeten worden uitgewerkt?

6. Tussenkomst van Ludwig Vandenhove

Ludwig Vandenhove sluit zich eerst en vooral aan bij de vragen van Bart Dochy, met wie hij het voor een keer helemaal eens is.

Claire Tillekaerts stelde dat de evaluatie van het akkoord over het geheel moet gebeuren, maar wat betekent dat dan? De duurzaamheidselementen en de elementen rond mensen- en arbeidsrechten moeten toch ook globaal benaderd worden? Hoe ziet FIT het evenwicht tussen die aspecten en het puur economische?

Net zoals Johan Deckmyn en de Björn Rzoska vindt Ludwig Vandenhove het bijzonder vreemd om het handelsakkoord voor te stellen als een soort compensatie voor de Brexit.

De EU en Vlaanderen leveren inspanningen om binnen het landbouwbeleid ook de consument te betrekken. Zonder de consument is een alternatief landbouwverhaal niet mogelijk. Met het handelsakkoord worden die inspanningen echter tenietgedaan. Meer nog, de logica achter het akkoord reikt argumenten aan tegen het alternatieve landbouwverhaal.

De arbeidsvoorwaarden, waar wat licht overheen gegaan wordt, zijn een essentieel element. Dat is eigenlijk een opmerking waar vakbonden meer over kunnen vertellen, maar die zijn niet vertegenwoordigd in de hoorzitting. Wat vindt Marc Maes van dat aspect?

Het akkoord bevat geen sanctionering, geen stok achter de deur. Enkele sprekers hebben het over mogelijke aanpassingen op dat vlak, maar de vertegenwoordiger van de Europese Commissie stelde dat veel minder sterk. De vraag is dus: wat is er op dat vlak mogelijk?

Ludwig Vandenhove is in elk geval tevreden dat er ook vanuit de meerderheid wat kritische stemmen weerklonken.

7. Tussenkomst van Sofie Joosen

Als lid van de commissie Landbouw wil *Sofie Joosen* zich wat focussen op landbouw. Hendrik Vandamme focuste vooral op de vele bezorgdheden binnen de landbouwsector, op de defensieve belangen daar. Maar Sofie Joosen vreest wel, als het handelsakkoord er niet zou komen, dat dat dan net de offensieve belangen van de sector zou beperken, want die zijn er natuurlijk ook. De Vlaamse landbouw is sterk exportgericht en heeft in het recente verleden wel wat crisissen doorgemaakt. Als er zich dan kansen voordoen, moet men die kunnen aangrijpen. De SALV lijstte een beperkt aantal sectoren op waarvoor er zich inderdaad kansen voordoen, maar op basis waarvan is de SALV tot die zeer beperkte lijst gekomen? Hoe groot zouden de kansen zijn? Werden bij de analyse ook de ervaringen uit CETA meegenomen? Ook over CETA waren er terechte bezorgdheden, maar de praktijk toont dat Vlaamse bedrijven er wel degelijk profijt uit halen.

De EU voorziet in een compensatiefonds voor de landbouw. Wat is de visie van de SALV daarover?

8. Tussenkomst van Karin Brouwers

Karin Brouwers ziet in het verdrag heel wat mogelijkheden voor de Vlaamse bedrijven, maar er zijn toch nog een aantal onduidelijkheden. De CD&V-fractie hoopt in elk geval dat er nog een protocol aan het akkoord wordt vastgemaakt dat een aantal van die onduidelijkheden kan wegnemen, uiteraard in samenspraak met de betrokken landen.

Klimaat en milieu, zeker ontbossing, liggen een stuk gevoeliger dan twintig jaar geleden. De nieuwe Europese Commissie speelt daar heel sterk op in, onder andere met de Green Deal. Het is dan ook vreemd dat net de bepalingen die over die thema's handelen, niet afdwingbaar zijn. Hoe is dat verenigbaar met de Europese ambities ter zake?

Dan is er ook de kwestie van de voedselveiligheid. Consumenten mogen geen schadelijke residuen op hun bord krijgen. De EU heeft daar sterke regels over, de Mercosur-landen veel minder. Zijn er garanties dat landbouwproducten die Europa binnenkomen, ook vrij zullen zijn van pesticiden die in Europa verboden zijn? Het is uitermate belangrijk dat dat uitgeklaard wordt, voor er sprake kan zijn van ratificatie.

In de regio rond Tienen en het Hageland is suiker een gevoelig product. Kan men op dat vlak spreken van een 'level playing field'? Karin Brouwers denkt van niet. Welke concrete maatregelen zijn er volgens Fevia nodig om te vermijden dat de Vlaamse suikerproductie in de problemen komt?

Ook Karin Brouwers merkt op dat de lijst van BGA-producten vooral Waalse en Limburgse producten bevat. Waarom staan de vele Vlaamse bieren daar niet op? Er is gezegd dat de lijst een open lijst is, maar hoe komen producten erop terecht?

Ten slotte, als de COVID-19-pandemie één les heeft geleerd, dan is het dat doorgedreven delokalisering voor problemen zorgt. Slechts 3 procent van het Belgische bier, toch een typisch streekproduct, wordt nog gebrouwen met Belgische gerst. Zijn de voedselverwerkende bedrijven zich bewust van de gevaren daarvan? Is het risico met het voorliggende handelsakkoord niet dat goedkope primaire producten uit Mercosur de eigen basisproductie uit de markt zullen prijzen? Wat denken de SALV en Fevia daarover?

9. Tussenkomst van Bart Tommelein

Bart Tommelein spitst zich voornamelijk toe op de visserij, want de gevolgen van het akkoord op de visserijsector zijn vooralsnog niet duidelijk. Vlaanderen zet heel sterk in op de verduurzaming van de visserij en het duurzaam beheer van de visbestanden, onder andere via investeringen in aqua- en maricultuur. Vlaanderen mikt over het algemeen op kwaliteit, maar krijgt dan te maken met sterke concurrentie van landen die vooral op kwantiteit en lage prijzen mikken. Azië, met de pangasius, is daar een mooi voorbeeld van. De vraag is dus in hoeverre die toeneemende druk vanuit derde landen, de massaconsumptie, de Vlaamse vissers en de investeringen in duurzaamheid in het gedrang brengen.

Duurzame visserij houdt in dat er aandacht is voor het economische, het sociale en het ecologische aspect van visserij. Dat moet een Vlaamse, nationale en internationale ambitie blijven.

V. Tweede antwoordronde

1. Antwoord van Marc Maes

Marc Maes gaat in op de vraag van Björn Rzoska over het hoofdstuk duurzame ontwikkeling, een hoofdstuk dat niet afdwingbaar zou zijn. De Europese Commissie benadrukt dat dat hoofdstuk wel bindend is en dat landen worden verondersteld om de gemaakte afspraken na te leven. Maar de spreker stelt vast dat er geen effectief mechanisme is om die bepalingen echt af te dwingen.

Hij verwijst in dat verband naar het handelsakkoord met Zuid-Korea. Na lang aandringen van het comité van de civiele maatschappijen heeft de Europese Commissie er bij Zuid-Korea op aangedrongen dat bepaalde arbeidsrechten toch zouden worden verstevigd. Uiteindelijk is dat een zaak geworden voor de geschillenregeling. Maar de leden van die geschillenregeling kunnen enkel vastleggen dat bepaalde afspraken niet worden nageleefd, en het desbetreffende land oproepen om daar meer aan te doen, aldus de spreker. Het enige wat toen bindend was, was dat Zuid-Korea inspanningen zou moeten leveren voor betere arbeidsomstandigheden. Internationale experts stelden vast dat die afspraak geen enkel dwingend karakter had.

Marc Maes gelooft dat het voor bepaalde kwesties wel mogelijk zou moeten zijn om bindende afspraken te maken, bijvoorbeeld over ILO-conventies, als duidelijk is dat bepaalde rechten worden geschonden. Men zou ervoor kunnen kiezen om een panel samen te roepen dat in de toekomst sancties kan uitroepen, terwijl dat vandaag niet mogelijk is.

In handelsakkoorden kunnen toegekende handelsvoordelen om velerlei redenen worden opgeschort. Als er bijvoorbeeld een plotse toevoer is van landbouwproducten en dat drukt op de prijs, dan kan de markttoegang worden opgeschort. Zelfs een administratieve fout kan volstaan om voordelen van een handelsakkoord op te schorten. Maar blijkbaar is het schenden van mensenrechten geen reden tot opschorting, zo stelt de spreker vast.

Het moment waarop de Europese Commissie de hefboomkracht heeft om dergelijke afspraken af te dwingen, is de periode voor de afsluiting van het akkoord. In de pre-ratificatiefase van het akkoord met Vietnam heeft het Europees Parlement gezegd dat men het akkoord niet kon goedkeuren zolang er geen duidelijkheid was over het aanvaarden van fundamentele ILO-normen. In die fase werd er uiteindelijk een stappenplan uitgewerkt, waarna het Europees Parlement wel tot een goedkeuring kon overgaan.

Europa geeft een verkeerd signaal door met dit akkoord verder te gaan, ondanks het feit dat het niet eens is met bepaalde praktijken in de Mercosur-landen. Het is net in deze fase dat Europa nog afspraken kan maken, maar de Europese Commissie blijkt daar niet mee bezig te zijn. Er worden enkel afspraken gemaakt waarbij het zichzelf ook engageert. Voor de ontbossing zou men bijvoorbeeld een gezamenlijk instituut kunnen oprichten om dat te monitoren, waarbij de EU mid-delen tegenoverstelt. Wat de Europese Commissie nu doet, is louter het minimum om een meerderheid te vinden onder de lidstaten en in het Europees Parlement, aldus de spreker.

De Europese Commissie zegt dat zij het akkoord niet meer wil openen, aldus 11.11.11. De Commissie heeft een principeakkoord, en men wil daar niet meer aan raken. Nochtans kan men met een protocol wel nog afspraken toevoegen die bindend zijn. Een andere piste waar de Commissie aan denkt om op de kritiek te antwoorden, is een splitsing van het akkoord. Maar een splitsing betekent eigenlijk ook een opening van het akkoord en dat is net een bijzonder ingrijpende beslissing.

2. Antwoord van Nadia Lapage

Nadia Lapage gaat in op de vraag van Philippe Muyters over de anticipatie op het akkoord. Hij vroeg of de export nu al toeneemt. Ze heeft daar op dit moment geen concrete bewijzen voor, het is vooral een gevoel dat leeft in de sector. Als het over handelsakkoorden gaat waar de sector een offensief handelsbelang en een positieve handelsbalans heeft en er al vrij veel wordt geëxporteerd, blijkt dat gevoel te kloppen. Bij de Mercosur-landen heeft de sector echter een meer defensief handelsbelang, omdat er meer wordt geïmporteerd dan geëxporteerd. Daarom leeft het gevoel van anticipatie iets minder sterk.

Het Vlaams Belang vroeg naar de regels voor voedselveiligheid, hoe het FAVV dat controleert en of daar extra middelen voor moeten worden voorzien. Nadia Lapage erkent dat het FAVV sowieso controles doet op import, zeker voor producten van dierlijke oorsprong. Het FAVV plant steeds een importcontrolebeleid, waarbij geïmporteerde producten van buiten de EU steekproefsgewijs worden gecheckt. De agentschappen van de verschillende Europese lidstaten werken ook samen, en problemen worden steeds met elkaar gedeeld.

De spreker kreeg verschillende vragen over de producten met geografische indicaties, en waarom het hier vooral om Waalse producten gaat. Ze geeft aan dat de Vlaamse bedrijven dat wellicht minder nodig hebben. Een geografische indicatie houdt in dat men zijn product wil promoten in relatie met de geografie: waar is het geproduceerd? Veel Vlaamse bedrijven verkopen privatelabelproducten business to business. En dan is een geografische indicatie minder van belang, aldus Nadia Lapage. Voor de Waalse producten op die lijst kan het wellicht een goede manier zijn om zich te differentiëren ten opzichte van concurrenten. Kennelijk speelt dat in Vlaanderen veel minder, en dat hoeft geen reden tot bezorgdheid te zijn. De Vlaamse bedrijven zijn blijkbaar geen vragende partij voor geografische indicaties. Wat de producten van Tiense Suiker betreft: hun grootste exportproduct zijn hun speciaalsuikers, en die vallen buiten het Mercosur-akkoord.

Ludwig Vandenhove vroeg of een dergelijk handelsakkoord niet ingaat tegen het promoten van onze producten bij onze binnenlandse consumenten. Ze wijst erop dat toch 60 procent van de Belgische landbouw verwerkt wordt in de Belgische voedingsindustrie. België zelf vormt dus de grootste afzetmarkt voor de nationale landbouw. Het gebruik van lokale producten wordt belangrijker in deze sector, en daar hebben de Belgische bedrijven zeker aandacht voor, vindt Nadia Lapage. Er loopt momenteel ook een initiatief van de Vlaamse Regering voor het promoten van lokale voeding.

Karin Brouwers stelt vast dat veel Belgische bieren sterk afhankelijk zijn van de import van gerst. De spreker merkt daarbij op dat dergelijke producten steeds aan dezelfde kwaliteit moeten voldoen, en dat geldt ook voor de gebruikte ingrediënten. Die ingrediënten zijn niet altijd op de Belgische markt te vinden. Maar als de mogelijkheid bestaat om ingrediënten lokaal aan te kopen, zullen brouwers dat zeker doen.

3. Antwoord van Caroline Ven

Caroline Ven gaat in op de vraag waarom net de farmaindustrie de klemtoon legt op intellectuele eigendomsrechten, terwijl er nog tal van sectoren zijn die met hoogtechnologische producten werken, die ook beschermd zijn door intellectuele eigendomsrechten. Dat heeft te maken met de specificiteit van het op de markt brengen van farmaceutische producten. Een handelsovereenkomst is op zich positief omdat het prijzen kan doen dalen, wat goed nieuws is voor de patiënten. Maar een lage prijs volstaat niet om de handel naar bepaalde landen te bevorderen. Een geneesmiddel moet eerst goedgekeurd worden door de lokale geneesmiddelenautoriteit voor het op de markt kan komen.

Het farmaceutische bedrijf moet daarvoor heel veel klinische studies voorzien, die de effectiviteit en de veiligheid van het product en de kwaliteit van het productieproces aantonen. Die klinische studies duren vaak tien jaar en kosten tussen 1 en 3 miljard euro. Daarom willen farmaceutische bedrijven die studies en de data internationaal beschermen. De sector vreest dat, als die overeenkomsten over gegevensbescherming niet expliciet worden nageleefd in het handelsakkoord, er geen incentive zal zijn om de geneesmiddelen daar ook op de markt te brengen. Die databescherming is dus echt wel belangrijk, aldus *Caroline Ven*.

4. Antwoord van Kevin Verbelen

Kevin Verbelen geeft twee voorbeelden om het first mover advantage te illustreren. Als een stad een overheidsopdracht uitschrijft voor bussen, en die bussen worden aangekocht, dan duurt het weer enige tijd voor iemand daar opnieuw een contract kan binnenhalen. Als een baggerbedrijf een opdracht binnenhaalt voor een Argentijnse haven, zal er nadien geen nieuwe opdracht meer volgen, want de haven is dan reeds uitgebaggerd.

De spreker ziet twee visies op de duurzaamheidshoofdstukken binnen vrijhandelsakkoorden. Men kan een kader scheppen waarbinnen de handel gebeurt door regels vast te leggen voor internationale standaarden, duurzaamheidsakkoorden en internationale klimaatakkoorden. Die zijn bindend, want ze maken deel uit van een internationaal verdrag. Dat is ook de visie van de EU: men houdt die partnerlanden aan boord, en er wordt een kader opgezet waarbinnen men handel probeert te drijven. Het alternatief is dat men de mogelijkheid inbouwt om sancties op te leggen, waarbij bijvoorbeeld een deel van het internationaal vrijhandelsakkoord kan worden stopgezet. Die werkwijze houdt in dat er een bepaalde lat wordt gebetonneerd in het akkoord, samen met de partnerlanden. Wie de lat niet haalt wordt bestraft, en de spreker vindt dat niet de meest wervende manier van werken.

Ook voor Agoria is duurzaamheid een belangrijk punt. Agoria pleit voor een groene en meer digitale economie en gelooft dat de Vlaamse technologie bijdraagt tot die vergroening en digitalisering. Alleen gelden er verschillende visies over hoe die duurzaamheid wordt ingebouwd in vrijhandelsakkoorden. Het is aan het parlement om daarin een bepaalde visie te volgen.

Kevin Verbelen gaat verder in op anticiperende markten. Ook in de aanloop naar de Brexit was er sprake van anticipering, maar dat was in tijden van economische groei, en op een moment dat men de export kon verleggen dankzij het Canadese

handelsakkoord. Hij beschouwt de Brexit als een bijkomend argument om voor dit handelsakkoord te zijn, omdat het toelaat minder afhankelijk te zijn van het VK. Mercosur vormt als het ware een alternatieve markt. Men stelt ook vast dat de oorsprongsregels in het akkoord met het VK ervoor zorgen dat een aantal waardeketens geëvalueerd zullen moeten worden. Men moet opnieuw bekijken waar de aanvoer vandaan komt, en hoe men dat met toegevoegde waarde kan verhandelen of exporteren.

De Brexit vormt een omgekeerde beweging, meent hij. Het VK verlaat de interne Europese markt, en dit vrijhandelsakkoord is een slechtere situatie dan voor de Brexit. Mercosur biedt nu een alternatief om minder afhankelijk te zijn van een bepaalde markt. Mocht er een harde Brexit komen, waarbij het vrijhandelsakkoord niet wordt goedgekeurd, zouden, volgens studies van KU Leuven, in België ongeveer 40.000 jobs en in Vlaanderen 28.000 jobs verdwijnen. Dat is vergelijkbaar met het aantal Belgen die vandaag een job hebben dankzij de handel met Mercosur: daar gaat het over ongeveer 37.000 jobs.

Naar aanleiding van de vragen over standaarden merkt de spreker op dat elke staat het recht heeft om te reguleren. Daarom heeft men het in internationale akkoorden vaak over internationale standaarden. Dat doet niets af aan de Europese standaarden. Als een product hier wordt vermarkt, moet het voldoen aan de Europese regelgeving, anders kan het hier niet op de markt verschijnen. Binnen een vrijhandelsakkoord zorgt men er wel voor dat die internationaal vastgelegde standaarden gerespecteerd worden. Indien dat niet gebeurt, kan dat leiden tot een geschillenbeslechting met de handelspartners.

Voor overheidsopdrachten is de Europese Unie een opengestelde markt. Via dit vrijhandelsakkoord zou men diezelfde opening creëren in Zuid-Amerika. Daarom is dit een heel belangrijk akkoord voor overheidsopdrachten, aldus Kevin Verbelen: Europa zou als eerste geïndustrialiseerde economie toegang krijgen tot overheidsopdrachten in Zuid-Amerika. Dit geeft aan dat Mercosur altijd een zeer protectionistische markt is geweest.

De Vlaamse overheid heeft veel studiewerk verricht over het potentieel van de Vlaamse dienstensector. Agoria verwijst naar de zogenaamde servicification van de economie: als een bedrijf machines aankoopt, gaat dat vaak gepaard met een contract voor de installatie en het onderhoud van de toestellen, zeker omdat daar vaak specialisten voor nodig zijn.

5. Antwoord van Hendrik Vandamme

Hendrik Vandamme merkt op dat de Vlaamse landbouwsector geen oppositie heeft gevoerd tegen het CETA-akkoord. Men heeft enkel opmerkingen gemaakt over het eerder beperkte volume varkensvlees dat vanuit Canada Europa zou binnenkomen. De Vlaamse varkenssector is sterk exportgericht, maar het volume vanuit Canada is niet van dien aard dat het een grote impact heeft. De SALV is ook zeker niet tegen handelsakkoorden, in aanvulling op het eigen landbouwpotentieel. Maar men moet steeds kunnen inspelen op normen en waarden die binnen Europa gelden, en steeds belangrijker worden, zeker binnen de Green Deal. Als er akkoorden worden gesloten waarbij bepaalde producten in gevoelige sectoren tegen bijna onbestaande douanetarieven kunnen binnenkomen, vormt dat wel een probleem, vindt hij. De eigen studiedienst van de Europese Commissie bevestigt in verschillende onderzoeken dat er voor een aantal producten binnen bepaalde Europese regio's problemen zullen ontstaan. Daarin komen telkens rundvlees, gevogelte en suiker naar voren.

Er werd aangehaald dat het volume rundvlees dat op de Europese markt zou komen, eerder beperkt is. Maar de spreker haalt aan dat het hier vooral om extra

volumes van hoogwaardige, dure stukken rundvlees gaat. Het zou gaan om zowat 30 procent bijkomend volume van kwaliteitsvlees. Voor Vlaamse en Waalse producten is dat niet onbelangrijk, omdat het hoogkwalitatief rundvlees van eigen bodem onder druk zal komen te staan. Daarbij komt nog dat Ierland een netto-exporteur is van rundvlees, met het VK als belangrijke afzetmarkt. Door de Brexit zal ook dat Ierse rundvlees druk uitoefenen op de Belgische veehouderij. In de Europese context is de impact van dit handelsakkoord eerder beperkt, maar regionaal zal het wel een grote impact hebben, meent Hendrik Vandamme. Dat wordt ook bevestigd door de verschillende studies van de Europese Commissie.

De EU vraagt heel veel van de producenten binnen de Unie, iedereen moet inspanningen leveren in het kader van de Green Deal. Zo moet de land- en tuinbouwsector inzetten op het halveren van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op korte termijn. Ook het Vlaams strategisch plan voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid zal moeten worden afgetoetst aan de Europese doelen die men voor ogen heeft. De SALV erkent dat er positieve zaken zijn aan dit handelsakkoord, maar moet vaststellen dat Europa zich vrij soepel opstelt voor de delicate zaken zoals klimaat, biodiversiteit en arbeid.

Een van de sectoren die een duidelijke impact hebben gevoeld van de afbouw van douanerechten, is de suikersector. Tot 2017 werd de Europese prijs van suiker kunstmatig hoger gehouden, tot de afschaffing van de Europese Gemeenschappelijke Marktordening. Vanaf dat moment moesten de Belgische bietentelers en suikerfabrikanten suiker produceren in concurrentie met de andere werelddelen, waar de productie goedkoper is. Men wil nu de Europese douanetarieven voor suikerfabrikanten opnieuw aanzienlijk verminderen, waardoor de Belgische suikerbieteler in een zeer nadelige positie staat ten opzichte van de Mercosur-landen. Hendrik Vandamme merkt daarbij op dat de suikerbiet een gewas is dat heel efficiënt omgaat met nutriënten en zeer belangrijk is in het capteren van CO₂ uit de lucht. Verschillende studies tonen bovendien aan dat een hectare suikerbiet vier keer meer zuurstof produceert dan een hectare bos. SALV vraagt dat de Vlaamse overheid ook aandacht heeft voor dergelijke aspecten.

Bart Dochy verwees naar het steunfonds ter waarde van 1 miljard euro. De SALV gaat uit van een negatieve impact van 1,4 tot 1,5 miljard euro, gebaseerd op studies die uitgevoerd zijn in opdracht van de Europese Commissie zelf. De spreker betreurt dat men voor een stuk voorbijgaat aan dergelijke cijfers, cijfers die nochtans vanuit de Commissie zelf komen.

Bart Tommelein verwees naar de kweek van pangasius uit Zuidoost-Azië. De SALV en de visserijsector zijn daar enigszins bezorgd over en men hoopt dat het met dit Mercosur-akkoord niet dezelfde weg uitgaat. De Vlaamse visserijsector komt door Brexit al ernstig onder druk te staan en men vraagt de Europese Commissie om daar een bijkomende analyse over te doen, voorafgaand aan de definitieve ratificering.

6. Antwoord van Claire Tillekaerts

Claire Tillekaerts komt nog even terug op ISDS. Men heeft het vandaag over een handelsverdrag, en dat bevat geen investeringsbeschermingsmaatregelen. Ze merkt wel op dat er al een aantal bilaterale investeringsovereenkomsten bestaan met Argentinië, Paraguay en Uruguay. Ook met Brazilië werd er een overeenkomst voor investeringen getekend, maar dat is nog niet in werking getreden.

In antwoord op de vragen van Björn Rzoska over het verstoren van de markt, geeft ze aan dat sectoren soms anticiperen op zeer grote verstoringen van de markt die uiteindelijk helemaal niet plaatsvinden. Zo leefde in het verleden de vrees dat Europa zou worden overspoeld door Japanse en Koreaanse auto's, wat uiteindelijk niet gebeurd is.

Gwendolyn Rutten sprak over de moeilijkheden om in de EU aan een overheidsopdracht deel te nemen. Claire Tillekaerts merkt op dat bedrijven heel intensief worden begeleid. Grote bedrijven en consortia slagen er soms wel in om overheidsopdrachten binnen te halen, in tegenstelling tot kmo's. Ze erkent dat dit sowieso een ingewikkelde materie is voor de bedrijven; zij moeten daar heel intensief bij worden begeleid. Voor openbare aanbestedingen buiten de EU wordt de kwestie nog moeilijker, maar vrijhandelsakkoorden kunnen wel een aantal engagementen en bepalingen voorzien. De Commissie werkt daarnaast nog aan andere instrumenten om die problemen met openbare aanbestedingen aan te pakken, en om iets te doen aan gesloten markten. Mocht er een 'international procurement'-instrument komen dat de zaken eenvoudiger maakt voor onze bedrijven, is dat een heel goede zaak, aldus FIT.

Volgens Claire Tillekaerts is het grote probleem vandaag dat bedrijven zelfs niet op de hoogte zijn van de tenders. Met het Agentschap voor Buitenlandse Handel werd een dienst opgezet die alle tenders wereldwijd oppikt en de bedrijven daarvan op de hoogte brengt. Maar als die tenders niet worden gepubliceerd, kan die dienst ze hier ook niet bekendmaken. In de praktijk krijgt men die tenders enkel te pakken als men een lokaal bedrijf opricht of een lokale partner heeft. Er is dus nog werk aan de winkel om die tenders toegankelijk te maken.

Qua dienstverlening scoort België veel minder goed dan qua goederen. De Nationale Bank heeft momenteel nog geen cijfers van de regionale export van diensten, maar Vlaanderen zou naar schatting 60 procent van de Belgische dienstenexport realiseren. Ze is het wel eens met Kevin Verbelen dat het heel moeilijk is om bepaalde diensten te identificeren die samen met goederen worden verhandeld. Ze is het er dan ook niet mee eens dat Vlaanderen zonder meer slecht scoort op het vlak van diensten. FIT heeft een aantal jaren geleden ook een dienstenexportmeter opgericht, en er werden acties opgezet om bedrijven te helpen bij de export van diensten.

FIT stelt vast dat het aandeel diensten in de globale handelsbalansen aan het stijgen is, ook binnen Europa. Vlaanderen heeft daar dus een kleine achterstand. Daarom heeft FIT ervoor gepleit om meer aandacht te besteden aan diensten in het Europese handelsbeleid, en heeft het een bijdrage geleverd aan de Trade Policy Review. Verder zijn veel markten ook protectionistisch ingesteld als het gaat over de export van diensten.

FIT is zich erg bewust van de maatschappelijke context rond handelsakkoorden. Ook bij FIT is men bezorgd over het Amazonewoud, en is men voorstander van sterke arbeidsrechten. Maar die evaluatie moet over het volledige akkoord worden gemaakt. Dit is een associatieverdrag met een politiek gedeelte, een gedeelte met samenwerkingsverbanden en ten slotte een gedeelte over het handelsakkoord zelf. Ook in de eerste twee gedeelten staan veel zaken ingeschreven over mensenrechten, arbeidsrechten en duurzaamheid. Het ene is niet los te zien van het andere. Het is niet omdat iets niet aan bod komt in het gedeelte over het handelsakkoord, dat het daarom helemaal nergens aan bod komt.

De spreker geeft tot slot nog mee dat men door akkoorden te sluiten net een grotere opportuniteit creëert dan wanneer men helemaal geen akkoord sluit. Dan hoeft men ook helemaal niet over duurzaamheid te praten, want dat behoort dan tot de nationale soevereiniteit en dan doet men gewoon verder zoals men bezig is.

Cathy COUDYSER,
voorzitter

Philippe MUYTERS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

ABVV	Algemeen Belgisch Vakverbond
ACLVB	Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België
ACV	Algemeen Christelijk Vakverbond
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations
b2b	business-to-business
bbp	bruto binnenlands product
BGA	beschermde geografische aanduiding
CETA	Comprehensive Economic and Trade Agreement
CPTPP	Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership
EU	Europese Unie
FAVV	Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen
Fevia	Federatie Voedingsindustrie
FIT	Flanders Investment & Trade (= Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen)
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
ILO	International Labour Organization
ISDS	investor-state dispute settlement (Nederlands = investeerder-staat-arbitrage)
kmo	kleine of middelgrote onderneming
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
Mercosur	Mercado Común del Sur
ngo	niet-gouvernementele organisatie
O&O	onderzoek en ontwikkeling
SALV	Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij
SDG	Sustainable Development Goal
TSD	trade and sustainable development
VK	Verenigd Koninkrijk
WTO	World Trade Organization